

TEMEL TASARIM EĞİTİMİNDE BAUHAUS OKULUNUN MEKAN ÜRETİMİNE ETKİSİ*

THE EFFECT OF BAUHAUS SCHOOL ON SPACE PRODUCTION IN BASIC DESIGN EDUCATION

Esin Hasgül **, Emel Birer ***

Öz

Bu çalışma mimari tasarım eğitimine başlarken 'Temel Tasarım' aracılığıyla mekan organizasyonunu öğretme isteği üzerine kurgulanmış, tasarlama deneyimi üzerine Bauhaus etkisinin ele alınmasını ve bu etkinin oluşturduğu alt açılımların mimari mekan tasarımına ne şekilde yansıtılabileceğinin sorgulanmasını içermektedir. Bu çalışmanın amacı Bauhaus okulu ilkeleri ile tasarım (mekan organizasyonu) ilkeleri arasındaki ilişkiyi keşfetmek ve bu ilişkinin yansımalarını mimari tasarım eğitimi üzerinden değerlendirmektir. Çalışmada yöntem olarak mekanı anlamının ve yorumlamanın düşünsel sistematığı analiz-transformasyon(dönüşüm)-sentez süreçleriyle ele alınmakta ve elde edilen bulgular üzerinden mekan organizasyonu ile Bauhaus çalışmalarının ilişkisi ortaya çıkarılmaktadır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında, 'Temel Tasarım' stüdyosunda tasarıma giriş yapan öğrencilerin Bauhaus okulu etkileri üzerinden oluşturdukları ürün tasarımları incelenmekte, bu tasarlama sürecinde sonuç ürünlerin, düşünsel altyapı ile oluşturulan kimlik arasındaki mekânsal ilişkisi ele alınmaktadır. Sonuç olarak Bauhaus okulu ilkeleri ile tasarım (mekan organizasyonu) ilkeleri arasındaki ilişkiyi keşfetmek mimari tasarım eğitiminde önemli bir başlangıçtır.

Anahtar Kelimeler: Temel Tasarım, Bauhaus Etkisi, Gestalt, Mimari Tasarım, Mekan.

Abstract

This study is based on the desire to teach spatial organization through 'Basic Design' while examining the Bauhaus effect on the design experience and to question how the sub-expansions of this effect can be reflected starting the architectural design education. The aim of this study is to explore relationship between Bauhaus school principles and design (spatial organization) principles and to evaluate the reflections of this relationship through architectural design education. In this study, the intellectual systematic of understanding and interpreting the space as a method is discussed through analysis-transformation-synthesis processes and relationship between spatial organization and Bauhaus studies is revealed through the findings obtained. In this context, product designs created by students who entered 'Basic Design' studio based on the effects of Bauhaus school are examined, and spatial relationship of resulting products with intellectual infrastructure and identity created is examined. As a result, exploring relationship between Bauhaus school principles and design (spatial organization) principles is an important beginning in architectural design education.

Keywords: Basic Design, Bauhaus Effect, Gestalt, Architectural Design, Space.

Araştırma Makalesi // Başvuru tarihi: 12.03.2019 - Kabul tarihi: 29.06.2019.

* Bu çalışma İstanbul Kültür Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü 2018-2019 Güz Dönemi "MIM1011 kodlu Temel Tasarım" dersi kapsamında gerçekleştirilmiştir.

** Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, e.hasgul@iku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4115-1940>.

** Doç. Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, e.duzgunbirer@iku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0152-3690>.

1. Giriş

Mimarlık okulları müfredatına bakıldığında bugün “Temel Tasarım” dersi Mimarlık öğrencilerinin ilk yıl aldığı temel derslerden biridir. Deneysel bilgi yerine kesin bilgilerin varlığının çoklukla benimsendiği geçmiş eğitim tecrübeleri ile mimarlık eğitimine başlayan öğrencilere, “Şimdi bildiğin her şeyi unut, yeniden öğrenmeye çalış” komutu üstü kapalı bir biçimde sunulmaktadır.

Bauhaus öğretisi, mimarlık birinci sınıf eğitiminde öğrencide yaratılan bu sarsıcı sorgulamayı, tarihte bilinen biçimsel çözümleri ortadan kaldırıp; sanatçılık düzeyinde soyut kavramlar ve aynı zamanda gerçek materyaller üzerinden yeni deneyler yapmak, yaratıcılığın geçmişle ilgisini kopartmak ve yepyeni bir bakış açısı oluşturmak üzerinden kurgular.

Bauhaus'un mimarlık eğitimi üzerinden Temel Tasarım Eğitimi'ne getirdiği en büyük açılım, bilinçli olarak düzenlenmiş, ilkeleri olan aynı zamanda kavrayıcı ve uygulamalı bir tasarıma giriş dersini başlatması ve bu ders için modernist ve sanatla içice bir öğretim programı oluşturmuş olmasıdır. Temel tasarım dersinde öğrencilerle yapılan Bauhaus çalışmaları, mimari tasarım dersine girdi oluşturacak tasarım ilkelerini mekân üretiminde olduğu gibi kimi zaman parçadan bütüne kimi zamanda bütünden parçaya yansıyacak bir biçimde ele alınır. Çünkü mimarlık eğitiminin temel amacı olan mekânı anlama, yorumlama ve tasarlama eylemi ilk yıldan itibaren dört yıllık eğitim süreci boyunca kimi zaman bütünden parçalara, kimi zaman da parçadan bütüne yansıyacak şekilde yorumlanacaktır.

Bu çalışmada mekânı anlamanın ve yorumlamanın düşünsel sistematizi analiz-transformasyon (dönüşüm)-sentez süreçleriyle gerçekleştirilmiştir. Dönüştürme safhasının kavramsal ve kuramsal alt yapısını, çevresel düzeni zihinsel şemalarla açıklayan Gestalt Algı Kuramları desteklemektedir. Bu kurama göre çevreyi oluşturan nesnelere belli bir düzen içerisinde bir araya gelmekte ve zihinsel şemalar yardımıyla örgütlü bir algılama gerçekleşmektedir. Seçme ya da eleme sürecindeki dönüştürme eyleminde Bauhaus Okulu ilkeleri ile tasarım (mekân organizasyonu) ilkeleri arasındaki ilişkiyi keşfetmek mimari tasarım

eğitiminde önemli bir başlangıçtır. Çünkü mevcut düzeni parçalayıp, oradan hareketle yeni bir düzen oluşturmak bu çalışmanın en kritik aşamasını oluşturmaktadır.

2. Mimari Tasarım ve Temel Tasarım İlişkisi

Mimari tasarım eğitimi, düşüncenin ayrı öğelerini, ya da ayrı düşünce veya ideolojileri mantıksal bir tarzda bir araya getirme işlemini üretken bir eğitim programı içinde sunar ve temel işlevi mimarlık öğrencisine yeniden yapılandırma sürecini öğretmektir. 1919 Bauhaus dönemi ve sonrasında mimarlık ve eğitimi bu yeni düzeni yaratmanın bir parçası olarak görülmeye başlanmıştır. Bugüne geldiğimizde tasarım eğitiminin kapsamı ve eğitime nereden başlanacağı ise, hala bir problem olarak yeniden tanımlanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Mimari Tasarım eğitimine başlamak eğitim programlarının müfredatında temel tasarım eğitimi ile gerçekleştirilir. Temel tasarım eğitimi, dünyada *basic design*, *visual design*, *applied design* gibi farklı isimlerle yer alsa da Bauhaus yaklaşımını benimseyen teorik ve uygulamaya dayalı programlarıyla sanat ve tasarımın anlamlı bütünselliğini oluşturmaya çalışan bir süreçtir (Çelenk; Sağocak, 2014:7). Uygulamaya, deneye ve gözleme dayalı geçerliliğini Gestalt algılama kuramından almıştır. Gestalt algılama kuramının mimarlık fakültelerinde verilen tasarım eğitimi üzerindeki etkisi günümüzde de halen devam etmektedir (Boucharenc, 2006:2; Behrens, 1998: 299; Lang, 1998:1). Bugün farklılık üreten yaklaşımlar bile güzel biçimin Gestaltçı ve Bauhaus'çu ölçütlerini kullanmaktadır. Özellikle bu konuda kapsamlı bir tartışma bugünün mimarlık eğitimi ve mimarlığını anlamak için fazlasıyla gereklidir.

Mimarlık eğitimine giriş, başlangıç özelliği taşıyan Temel Tasarım eğitimi, öğrenciye geleceğe yönelik kuramsal ve uygulamaya yönelik temel kazanımları sağlamayı amaçlayan bir disiplin sunar. Temel tasarım eğitimi adı altında ele alınan tasarım elemanları ve düzenleme ilkeleri, grafik tasarımdan, mimarlığa, ürün tasarımdan şehirciliğe her türlü eğitim boyutunda ele alınan konulardır. Mekânların birbirleriyle ilişki kurup, tutarlı biçim ve mekân örüntüleri şeklinde örgütlenebildiği temel yollar da temel tasarım ilkeleri ile ilişkilidir.

Gestalt Prensiplerinin geliştirilmesi, o dönemde tasarım dünyasına ait en belirgin değişiklik olan modernist düşüncenin değişmesiyle olmuştur. Almanca kökenli "Gestalt" bir şeyin nasıl biraya getirildiğine işaret eden anlamına gelen bir kelimedir. Merriam Webster

Sözlüğü'ndeki İngilizce tanımına bakıldığında "parçalarının toplamından elde edilemeyecek bir fonksiyonel bütünlük içeren fiziksel, biyolojik veya psikolojik bir yapı, diziliş veya desen olgusu" olarak açıklanabilir. Almanya'da Bauhaus Tasarım Okulu'nda ve Rusya'da Devlet Yüksek Sanat ve Teknik Stüdyoları'nda Gestalt tasarım prensipleri temel sanat eğitimi derslerinde verilmektedir (Lang, 1998). Bugün birçok tasarım eğitimi programı da bu prensiplere bağlı olarak gelişmekte ve bu yaklaşımın devamı olarak görülmektedir.

Tümevarımda olduğu gibi "aşağıdan yukarıya" biçimlenen bir kuram olarak Gestalt, Gropius'un Manifestosunda belirttiği gibi mimarlara ve dolayısıyla mimarlık öğrencilerine, binanın parça ve bütün olarak bir arada bulunduğunu görmeyi ve anlamayı göstermektedir. Burada farkına varılan dünyanın dışında öznenin kendisinde de parça ve bütün ilişkisini görüp sorgulamak mümkündür. Gestalt prensipleri, şekli en basit ve düzgün geometrilere indirgeme eğiliminde olduğunu, aklın bu durumu algılamak ve anlamak için basitleştirdiğini ve biçimlerden oluşan bir kompozisyonun varlığını vurgular (Ching, 2014:38). İyi şekil (good form) ve basitlik ilkesi Gestalt'in en temel özelliğidir. Gönderme çerçevesi olarak kullanılan (Frame of reference) kavramı, biçimlerden oluşan bu kompozisyonların sınırlarını oluştururken tasarımın parçalarının verilen alan ya da hacim içerisine tam olarak uymasına ve yeniden bütüncül bir şekilde onu tanımlamasını yardım eder (Günay, 2007:112). Bundan hareketle bütün tasarımlar bir gönderme çerçevesi içinde dönüşüm geçirmiş bir durumda var olurlar denebilir.

Bugünün postmodern dünyasında Gestalt ilkeleri ve temel tasarım dersi de sorgulanır hale gelmiştir. Bazı okullarda Gestalt tamamen yadsınmakta, büyük bir kısım okullarda ise bazı değişikliklere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Herkesin bildiği mimarlık tarihi metinleri, Bauhaus okulunun amacını sanat ve zanaatın endüstriyel üretimle birleşimi diye özetleyerek Beaux-Arts akademik geleneğinden kopuşun önemini vurgulasa da, Bauhaus yaklaşımının kültürel boyutu gözardı ettiği eleştirisi bugün geçerliliğini kaybetmek üzeredir. Bu yaklaşımdan hareketle evrensel boyutların yoktan var edilişi değil, var olduğu bağlamla birebir ilişkide olan formların üretilmesi söz konusudur (Artun ve Aliçavuşoğlu, 2009:495-496). Temel Tasarım Dersi, Bauhaus geleneğinde olduğu gibi sadece 1. sınıfta veriliyor olması sebebiyle sonraki tasarım stüdyolarında göz ardı edilmemeli, var olduğu bağlamla kuracağı güçlü mekânsal

ilişkilerle yeniden örgütlenerek yeni ders planlarına dahil edilmelidir. Bauhaus öğretisini mekân üzerindeki etkileri mimari tasarım eğitiminde yer alması gereken konulardandır.

3. Bauhaus'un Öğrettikleri ve Mekan

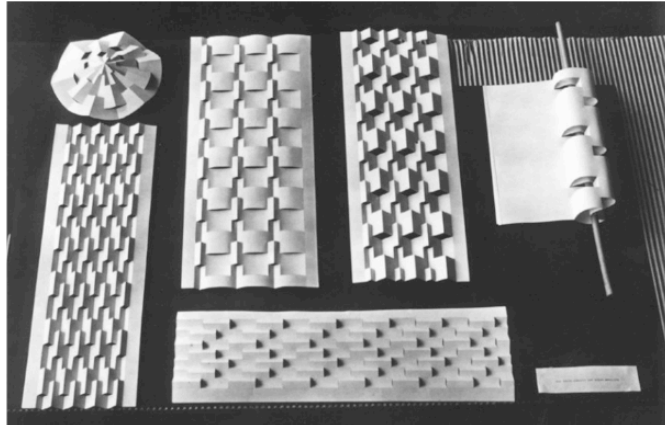
1919 yılında Walter Gropius tarafından kurulan Bauhaus, dönemin beraberinde getirdiği hızlı teknolojik gelişmeler ve savaşın etkileri ile sanat ve düşünce alanında meydana gelen gelişmeler arasında önemli bir yer tutar. Bauhaus anlayışı, sanat eğitiminin endişe alanlarından olan estetik değeri ve ayrıca endüstrileşme ile birlikte vurgusu artan üretime dayalı uygulamalı yöntemlerin harmanlanmasını içermektedir. Eğitimin öğretisi olmaya ek olarak bir üretme ve üretimin endüstriye kazandırılması temel hedeflerdendir. Bauhaus ile birlikte tekstil, cam, metal, baskı ve seramik atölyelerinde prototipler üretilmiştir ve böylelikle ilk defa sanatçılar tarafından tasarlanan ürünler gündelik hayatta kullanılmaya başlanmıştır (Bulat, Bulat ve Aydın, 2014:106).

Bauhaus'un öngördüğü bu farklı anlayış, hem etkin olduğu döneme hem de sonrasında tasarım eğitimi bağlamında farklı öğretisi alanları oluşturmuştur. Bauhaus, döneminde sanatta Kübizm, Ekspresyonizm, Futurizm, Konstrüktüvizm gibi sanat akımlarının ortaya çıkması ile sanatsal bakış açısının farklı noktalara evrilmesi ile birlikte Endüstri Devrimi'nin getirdiği standartlaşma ve hızlı üretim arasında bir "Atölye" sistemi önerisi sunmaktadır. Bu atölyede sanat ve zanaatin birleştirilmesi tasarlama eyleminin biçimlenişinin yeniden sorgulanması günümüz temel tasarım öğretilerinin ele alınış biçimi üzerinden etkisinin varlığı önem taşımaktadır. "Temel tasarım kavramı olarak, Bauhaus'ta öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini belirli bir noktaya getirmeyi, öğrencilerin kişisel özelliklerini tanımlamalarına yardımcı olmayı, yargılarını denetlemeyi ve ön yargılarından kurtulmayı amaçlayan bir disiplin tanımı şeklinde doğmuştur" (Esen, 2015:14). Okulun içinde bulunduğu bu var olmuşluk durumu ve aynı zamanda süreç içinde kendi kendini yenileyen, besleyen, farklı teknikler üzerinden deneyimsel bir biçimleniş ortaya koyma yaklaşımı Bauhaus'u öğrettikleri üzerinden bir ekol olarak ayırtıran bir niteliğe taşımaktadır. "Bauhaus'ta 'Temel Tasarım Eğitimi'nin oluşturulması ise Johannes Itten ve Bauhaus'un eğitimcilerinden Gertrud Grunow tarafından gerçekleştirilmiştir ve Itten'dan sonra Lazslo Moholy Nagy fotoğrafçılığı ve tipografik tasarımı Temel Sanat Eğitimi'ne dahil etmiştir" (Esen, 2015:21). Bauhaus'un temel tasarıma girdi olacak

1933 yılında Milano'da düzenlenen Uluslararası Mimarlar Topluluğu ikinci toplantısında Gropius (1933:15), tasarım eğitiminde öğretici ve öğrenci arasındaki ilişkiye şu şekilde dikkat çekmiştir:

Bu noktada akıllı bir öğretici, öğrencinin görsel yaşantısına yeni ufuklar açmayı ve şu veya bu devrenin imajını şekillendiren koşulların altındaki faktörleri anlayışını derinleştirmeyi başarabilir. Öğrencinin, görsel yaratıcılığın sonsuz imkânlar ve sorumluluğunu en öncelikli problemlerin ötesinde geçmişi ve geleceği de kapsayan daha geniş bir zaman dilimine yayması gerektiği konusunda gözünü açarsa, görüş ve ilhamına da yeni bir boyut kazandırmış olur. Bauhaus öncüleri bu noktada zamanın sosyal değişimine yönelik oluşturdukları teknolojik altyapı ve işlevsellik sentezi ile mimari tasarım eğitimine de farklı bir bakış açısı kazandırmıştır.

Bauhaus döneminde mimari yaklaşım ile ilgili olarak aslına dönme, kullanılan malzemeleri işlevsel olarak ele alma ve bu doğrultuda bir mekân sorununu çözümlene söz konusudur (Dede, 2017:1758-1759). Bauhaus öğretisi aynı zamanda farklı disiplinlerin bir araya gelmesini kapsamaktadır (Görsel 2). Bauhaus öğretim programında mimarlık, resim ve heykel olmak üzere üç adet sanat dalı mevcuttu ve atölye derslerinde taş, ahşap, metal, kil, cam, boya, tekstil malzemelerinin hacim, renk ve kompozisyon konularının farklı etütleri yaptırılmaktaydı (Gürcüm ve Kartal, 2017:1777).

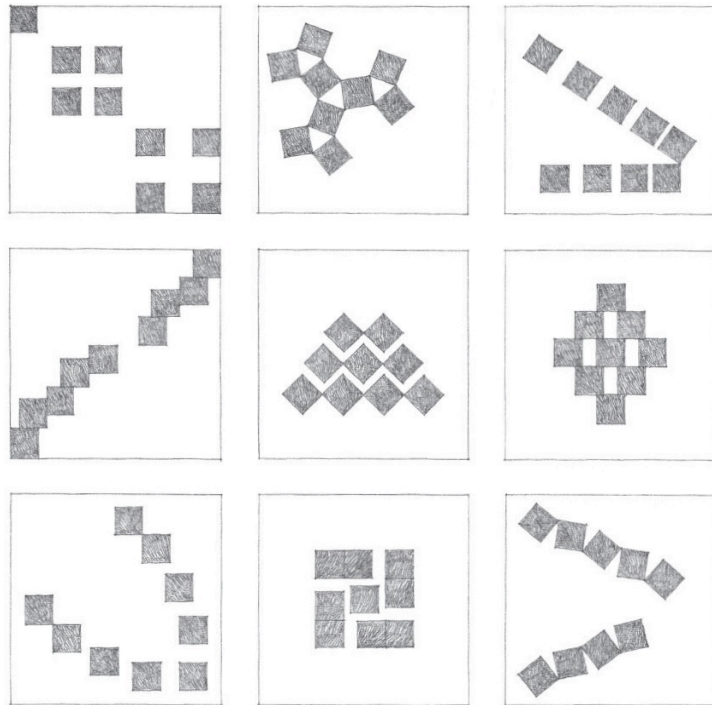
Görsel 2. Kağıt ile Plastik Malzeme Etütü, 1927, Josef Albers ile Ön Ders Çalışmaları (Bauhaus-Arckiv Museum für Gestaltung).

Bauhaus'un tüm bu öğrettikleri üzerinden bir mekân okuması yapmak, aslında mekân tasarımının formasyonunun ve biçimsel karakteristiklerinin arayışında bir arayüz olarak düşünülebilir. Ayrıca Gestalt kuramı ile paralel olacak şekilde nesnelerin bir araya getirilerek bütünün oluşturulması ve zihinsel şemalar üzerinden bir sistem kurgulanması da mekân

kurgusunda bir düzen arayışının sonucudur. Mimari mekânın organizasyonel şeması, biçimi ve düzeninin açıklanmasında Ching (2011:189)'un sınıflandırması bu bağlamda ele alınabilir:

- *Merkezi Organizasyon*: Etrafında belirli sayıda ikincil mekânın gruplandığı merkezi, baskın bir mekân.
- *Çizgisel Organizasyon*: Tekrarlanan mekânlardan oluşan çizgisel bir ardışıklık.
- *Işınsal Organizasyon*: Çizgisel mekân organizasyonlarının ışınsal bir tarzda dışa doğru uzandığı merkezi bir mekân.
- *Kümeli Organizasyon*: Ortak görsel bir karakter ya da ilişki paylaşımına veya yakınlığına göre gruplanan mekânlar.
- *Gridal Organizasyon*: Strüktürel grid ya da başka bir üçboyutlu çerçeve içinde örgütlenen mekânlar.

Mimari mekân tasarımındaki biçimsel arayışın farklı kompozisyon şemaları üzerinden okunduğu bu mekânsal kurgu sınıflandırması; bir araya getirme, tekrar etme, süreklilik sağlama gibi planlama tipleri ile Bauhaus'un izlerini taşıyan parçadan bütüne bazı formasyonlar oluşturmaktadır (Görsel 3).

Görsel 3. Dokuz Kare Kompozisyonu, *Bir Bauhaus Çalışması* (Ching, 2011:188).

Mekânsal örüntülerde, mekânsal ilişkilerin bir hiyerarşi içinde işlevsel olarak bir araya gelme durumu yakınlık-uzaklık, açıklık-kapalılık, birliktelik-dağınıklık gibi farklı parametreler doğrultusunda organizasyon tasarımında bir girdi olarak yer almaktadır. Bauhaus'un öğrettikleri ile yapılan bu mekân okuması ile temel tasarım eğitiminde parçadan bütüne ve/veya bütünden parçaya doğru tasarım yapma biçiminin mekan tasarımına bir altyapı oluşturduğu görülmektedir.

4. Temel Tasarım Atölyesi: Bir Tasarlama Deneyimi

Mimarlık eğitiminin ilk yılında yer alan ve tasarlama deneyiminin altyapısını oluşturan Temel Tasarım eğitimi, yaratıcılığı ön plana çıkarmaya yönelik farklı çözümleme alanları tanımlamaktadır. "Gerçek problemlerin ve durumların simule edilmesi ve yaparak öğrenme deneyimi üzerine kurulu tasarım stüdyosu, mimarlık eğitim programlarının temeli olarak tanımlanmaktadır" (Birer ve Ertürk, 2011:34). Bauhaus'un öğrettikleri ve Gestalt teorisinin izleri üzerinden ilk yıl tasarım eğitimindeki önemli bir açılım öğrencinin deneyimsel, eleştirel ve yaratıcı bir düşünce sistemi doğrultusunda tasarlama eylemine yönlendirilmesi olmaktadır. Bu aşamada 'atölye' ortamı ve deneyimi mimarlık eğitiminin temel altyapısını oluşturan bu deneyimsel sürecin ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bauhaus anlayışı içinde de önemli bir yer tutan bu kavram, sanat ve üretimin iç içe olduğu ve öğretici-öğrenci arasında karşılıklı geri bildirim oluşturan deneyimsel bir süreci tanımlamaktadır. Mimarlık eğitimine yeni başlayan öğrencilere bir tasarım probleminin verilmesi ve öğrencilerin bu probleme yönelik 'atölye' ortamında probleme yönelik bağlamsal bir tasarım üretimi içerisine girmeleri bir tasarlama deneyimi ortaya koymaktadır.

Bu düşünceden hareketle bu çalışmada İstanbul Kültür Üniversitesi 2018-2019 Güz Dönemi 'Temel Tasarım' dersi içerisinde 50 öğrenci ile birlikte Bauhaus afişleri üzerinden yeni bir kimlik oluşturma problemi ele alınmış; afişlerin analiz, transformasyon ve sentez süreçleri incelenerek yeni kimlik yaklaşımlarının parçadan bütüne yansımaları mekân organizasyonu bağlamında incelenmektedir. Mekân organizasyonu ile ilişkilendirilmeyen örnekler, bireysel soyutlama boyutunda kalan örnekler olarak değerlendirilmektedir. Birinci sınıfta bu yaklaşımla tanışmanın diğer dönemlerde de öğrencilerin stüdyo performansına yansıtacağı

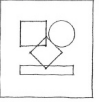
düşünülmektedir. Bu bağlamda, 1923 yılında Weimar'da kurulan ilk Bauhaus sergisinde yer alan afiş tasarımları öğrencilere analiz etmeleri için verilen çalışmaları içermektedir (Görsel 4).

Görsel 4. Weimar Bauhaus Sergisi, Örnek Afişler, 1923 (MOMA).

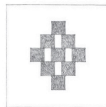

Verilen Bauhaus afişlerindeki biçimsel karakteristik nitelikler afiş üzerinde parçadan bütüne doğru genel bir tasarım dili oluşturmaktadır. Öğrencilerden beklenen ise tersten bir okuma yaparak afişte ortaya çıkan bütünsel durumu parçalayarak parçaları bütüne yeni bir kupa tasarımı ile ortaya koymalarıdır. Ölçek olarak bir ürün üzerinde biçimsel durumu farklı hiyerarşi ve düzenlemelerle arama yaklaşımı ise mekânsal organizasyon ve tasarım için bir ön araştırma ve tasarlama dili olarak bir deneyim niteliğindedir. Atölye çalışması ile ele alınan bu tasarlama deneyiminin öğrencilerin tasarlama eylemine yönelik zihinsel süreçte bir alt organizasyon şeması oluşturması söz konusudur (Tablo 1).

Tablo 1. Atölye Çalışması, Süreç.

Atölye Süreci Aşamaları		
Analiz	Transformasyon	Sentez
Tasarıma dair ön fikirler / eskiz	Gestalt algı kuramı / bir araya getirme	Ching (2011) / mekan organizasyon şeması
Bauhaus afişlerinin dekonstrüksiyonu	Bauhaus afişlerinin transformasyonu	Sonuç ürün sentezi
		
Joost Schmidt, 1923		

Çalışma sonucunda ortaya çıkan ürünlerde, öğrenciler tarafından Bauhaus afişlerindeki yapısal biçimlenişi oluşturan çizgi, renk, form, kompozisyon gibi temel tasarım öğelerinin öncelikle dekonstrükte edilmesi söz konusudur. Tüm bu öğelerin zihinsel süreçte parçalara ayrılıp yeniden bir araya getirilmesi sonucunda sentez oluşturulmaktadır. Yeniden bir araya getirme, bir başka deyişle yapılan transformasyonda öğrencilerin afişlerdeki öğeleri farklı biçimlerde yorumladıkları görülmektedir. Afişte yer alan baskın biçimsel durumun üretilen yeni kupa tasarımı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Kimi zaman bu yaklaşım tasarımda ışınsal, kimi zaman ise daha lineer bir formasyonun etkisi ile çizgisel bir tasarım sonuç üründe ortaya çıkmaktadır. Analiz sonucunda tasarlama deneyiminde farklı yorumlama biçimleri, afişlerden seçilen öğelerin mimari ürün üzerinde kullanılma şekli noktasında da ayrılmaktadır. Örneğin; kupa tasarımında temel altık olarak kupa yüzeyinin benzer biçimde gridal olarak kullanılmasına rağmen, afişlerden alıntılanan öğelerin farklı ilişki şemaları oluşturduğu görülmektedir. Oluşturulabilecek bir diğer değerlendirme ise bazı afişler yorumlanırken aynı afişte ortaya çıkan tasarımın kimi zaman merkezi kimi zaman ise ışınsal bir organizasyon şeması ile eşleştirilmesidir. Bu bağlamda temel tasarım eğitimi ile ele alınan baz altlıklar üzerinden yeniden yorumlama ve tasarlama beklentisinin sonuç ürün üzerinde deneyimsel, çeşitlenebilir ve farklılaşabilir bir nitelik oluşturması önemli bir açılmıdır (Tablo 2).

Tablo 2. Atölye Çalışması, Örneklem Analizi.

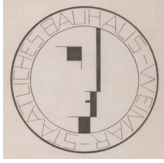

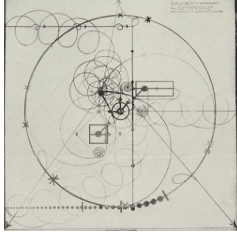
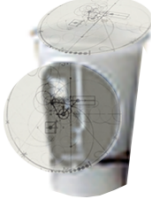
Örnek	Analiz / Bauhaus Afişi	Afiş - Tasarımcı Adı, Yıl	Transformasyon (Ching, 2011: 188)	Sentez / Kupa Tasarımı	Çıktı/ Organizasyon Şeması (Ching, 2011:189)	
1-4		Dörte Helm, 1923				Merkezi Organizasyon

5-8		Kurt Schmidt, 1923				Çizgisel Organizasyon
9-12		Rudolf Baschant, 1923				Çizgisel Organizasyon
13-16		Dörte Helm, 1923				İşınsal Organizasyon
17-20		Joost Schmidt, 1923				Kümelî Organizasyon
21-24		Herbert Bayer, 1923				Gridal Organizasyon

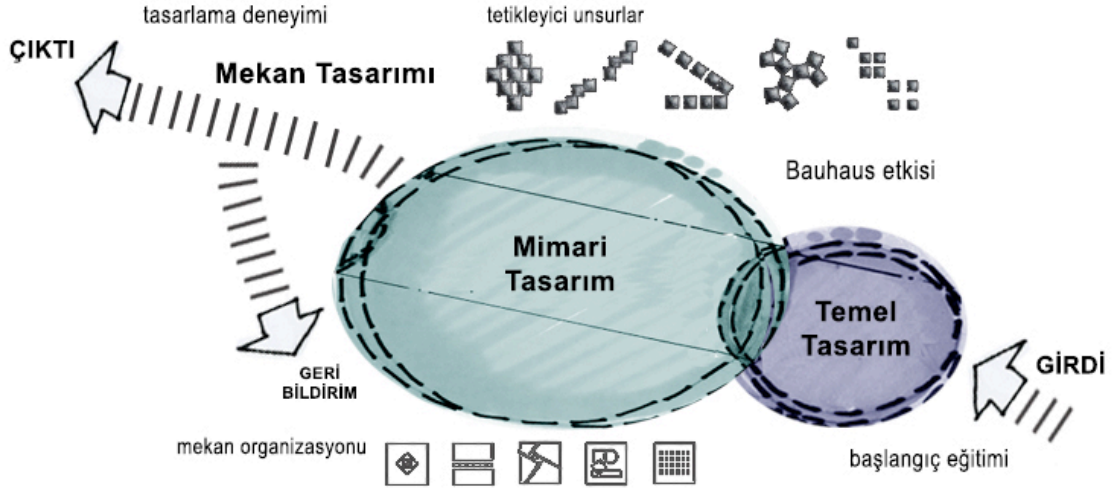
Atölye çalışması sonuç ürünleri doğrultusunda oluşturulan bu değerlendirme çalışması, tasarlama deneyimi üzerine Bauhaus etkisinin ele alınmasını ve bu etkinin oluşturduğu alt açılımların mimari mekân tasarımına ne şekilde yansiyebileceğinin sorgulanmasını içermektedir. Bu bağlamda çalışmanın sistematığı analiz, transformasyon ve sonuç ürünün oluşmasına yönelik bir sentezden meydana gelmektedir. Temel tasarım stüdyosunda yürütülen bu çalışma ile Bauhaus, Gestalt ve Ching (2011)'in tanımlamış olduğu mekan organizasyonu sınıflandırması ele alınmıştır ve bu ilişki ağının aşamaları Bauhaus'ta tasarlama ile ilişkili tetikleyici unsurlar, Gestalt'taki algısal durum ile bu unsurları bir araya getirilmesi ve sonuç ürünlerin Ching (2011)'in mekan organizasyonu tanımlamaları ile

eşleştirilmesinden oluşmaktadır. Stüdyo sonuç ürünlerinden “Dörte Helm, 1923” Bauhaus afişinin transformasyonu sonucunda üretilen sentez kupa tasarımı bu bağlamda örneklendirilebilir. Bauhaus logosunda ortaya konulan manifestonun Oskar Schlemmer (1927)'nin mekan tasarımı üzerinden oluşturduğu diyagramla örtüştüğü görülmektedir ve stüdyoda üretilen son sentez ürün tasarımlarında organizasyonel bir şema arayışı olduğu söylenebilir (Tablo 3).

Tablo 3. Atölye Çalışması, Ürün Tasarımı-Mekansal Organizasyon İlişkisi.

Analiz / Bauhaus Afişi	Afiş - Tasarımcı Adı, Yılı	Bauhaus Logo, 1922, Oskar Schlemmer	Sentez / Kupa Tasarımı	Diyagram / Mekan Tasarımı (Oskar Schlemmer, Bauhaus 1-3, 1927, 4).	Çıktı/ Organizasyonel Şema Arayışı
	Dörte Helm, 1923				

Mimarlık eğitiminin ilk yılında tasarlama sürecini keşfetme eğiliminde olan öğrencilerin Bauhaus'un farklı biçimsel formasyonlar içeren afişleri üzerinden bir bütün oluşturması, mekân kurgusu tasarımına ilişkin bir yönlendirme içermektedir. Deneyimsel ve zihinsel bir süreç olarak nitelendirilebilecek bu durum, temel tasarımda Bauhaus'un etkileri ve ilişkili tetikleyici unsurların mekân tasarımındaki mekânsal organizasyon şemaları üretimine doğru bir yönlendirme sağlamaktadır ve tasarlama deneyimi geçmişten gelen başlangıç eğitimine doğru geri bildirim oluşturan döngüsel bir durum tanımlamaktadır (Görsel 6).

Görsel 5. Temel Tasarımda Bauhaus Etkisinin Tasarlama Sürecine Yönlendirmesi Üzerine Bir Şema.

5. Sonuç

Temel Tasarım Eğitimi, Bauhaus Okulu'nun etkilerinin de bir sonucu olarak sanat, tasarım ve mimari mekân kurgusu üçlüsünü bir araya getiren bir süreç tanımlamaktadır. Soyut ve kavramsal düşünmeyi esas alarak yaratıcılığı harekete geçiren bu eğitim ile ilk yıl tasarım çalışmalarında temel kavramlar üzerinden hem kuramsal hem de organizasyonel bir ürün ortaya koyma yaklaşımı söz konusudur. Bu bağlamda araştırma kapsamında mimari tasarım ve temel tasarım ilişkisi sorgulanmakta ve Bauhaus Okulu ilkeleri ile tasarım (mekân organizasyonu) ilkelerinin ilk yıl tasarlama deneyimindeki etkisi vurgulanmaktadır. Öğrencilere verilen Bauhaus afişlerinde yer alan bütünsel organizasyon şemaları yorumlanarak yeni bir ürün tasarımında bir araya getirilmektedir. Çıkan sonuç ürünler, öğrencilerin öncelikle bütünden parçaya doğru bir ayrıştırma yaptığını ve sonrasında da tam tersi bir doğrultuda parçadan bütüne yeni bir kupa tasarımı oluşturduklarını göstermektedir. Bu transformasyon dili ise çıktı olarak ürün üzerindeki mekânsal dizilim hakkında bir organizasyon şeması tanımlamaktadır. Bu bağlamda "Temel Tasarım Eğitimi"nde öğrencilerin tanımlanan problem üzerinden oluşturdukları yeni bir bütünsel sonuç oluşturma süreci, ilk yıl sonrası mimari mekân tasarımı için bir altlık oluşturma noktasında önemli bir açılım oluşturmaktadır. Bauhaus öğretisinin Gestalt prensipleri üzerinden mekâna olan etkileri mimari tasarım eğitiminde yer alması gereken konulardandır. Bu bağlamda mimari tasarım eğitimine başlamada temel tasarım dersi,

içerik, yöntem ve kurgusal açıdan öğrenciyi günümüz problemlerini de içerisine alacak çekicilikte programlanmalıdır.

Çalışmada hedeflenen hem kuramsal hem de organizasyonel bir ürün ortaya koyma yaklaşımı ile öğrencilerin mimari mekan oluşturma deneyimleri sadece atölye çalışmasına bağlı kalmayarak kuramsal okumalarla da desteklenmelidir. Öğrencilerin mimari tasarım eğitimi sürecinde diğer tüm sanat dallarını da hayatlarına dahil edebilecek bir eğitim programı mimarlık eğitiminin hedefleri arasında olmalıdır. Gündelik hayata dair sergilerin, konserlerin, söyleşilerin ve diğer tüm sanatsal ve kültürel aktivitelerin programları atölye sürecinde duyurulmalı, ders dışı informel eğitim desteklenmelidir. Atölyelerin süreç programı oluşturulurken Bauhaus Okulu'nun program içeriği yeniden günümüz teknolojisi ve malzemeleri üzerinden yorumlanabilir. Böylelikle atölyede öğrenciler tarafından geliştirilen ürün ve tasarımların içeriği hem kuramsal hem de organizasyonel bir ürün ortaya koyma yaklaşımıyla da günümüz teknolojisine uygun ve gelecek vadeden tartışmaları da mümkün kılacaktır.

Kaynakça

Artun, A., Aliçavuşoğlu, E. (2009), *Bauhaus Modernleşmenin Tasarımı, Türkiye'de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Birer, E. ve Ertürk, S. (2011). "İlk Yıl Mimari Tasarım Stüdyosu Deneyimleri- 1.Sınıfta İşler/ 1.Sınıf İşler", *Mimari Tasarım Eğitimi: "Bütünleşme 2" 2. Ulusal Sempozyumu*, 20-21 Ekim, İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayınları, s.30-42.

Boucharenc, C. G. (2006). "Research on Basic Design Education: An International Survey", *International Journal of Technology and Design Education*, Springer, Sayı 16, s.1-30.

Bulat, S. Bulat, M. ve Aydın, B. (2014). "Bauhaus Tasarım Okulu", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 18 (1), s.105-120.

Ching, F.D.K. (2011). *Mimarlık: Biçim, Mekan ve Düzen*, çev. Sevgi Lökçe, 5. Baskı, İstanbul: Yem Yayın.

Çelenk, T. ve Sağocak, A. M. (2014). *Temel Tasarım Sürecinde Yaratıcılık*, İstanbul: Grafik Kitaplığı Yayıncılık.

Dede, B. (2017). "Amerikan Sanat ve Tasarım Okullarında Bauhaus Ruhu", *Ulakbilge*, Sayı 5 (17), s.1751-1763.

Esen, E. (2015). *Bauhaus Eğitim Anlayışının Günümüz Temel Tasarım Eğitimine Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarım Anabilim Dalı.

Esen, E., Elibol, G. C. ve Koca, D. (2018). "Basic Design Education and Bauhaus", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, Sayı 8 (1), s.37-44.

Günay, B. (2007). "Gestalt Theory and City Planning Education", *METU Journal of the Faculty of Architecture*, Ankara: METU Yayınları, Sayı 24 (1), s.93-113.

Gürcüm, B. H. ve Kartal, S. (2017). "Bauhaus ile Tasarıma Dönüşen Zanaat", *idil*, Sayı 6 (34), s.1767-1798.

Gropius, W. (1933). Mimarın Eğitimi Konusunda Bazı Mimarlık Otoritelerinin Görüşleri, çev. Selçuk Batur, Milano: Uluslararası Mimarlar Toplantısı.

Lang, J. (1998). "Öğrenciler İçin Mimarlığa Giriş: Temel Tasarım Dersini Yeniden Düşünmek", *Temel Tasarım/Temel Eğitim*, der. Necdet Teymur ve Aytaç Dural, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Meşhur, F. (2011). "Bauhaus 1919-1932: Modernitenin Huzursuzluğu", *Grafik Tasarım, Görsel İletişim Kültürü Dergisi*, Sayı 41, s.22-27.

Serim, S., Alemdar, Y.Ü. ve Açıkgöz, Ş. G. (2016). "Mimarlık Eğitimine Başlamak; Bauhaus İçinden Bir Yeniden Konumlandırma Denemesi", *Ege Mimarlık Dergisi*, İzmir: Mimarlar Odası Şubesi, Ocak sayısı, s.46-48.

İnternet Kaynakları

Behrens, R. R. (1998), "Art, Design and Gestalt Theory", *Leonardo*, The MIT Press, Sayı 31 (4), s.299-303. https://www.jstor.org/stable/1576669?seq=1#page_scan_tab_contents, Erişim tarihi: 22.06.2019.

Görsel/Tablo Kaynakları

Görsel 1. "Bauhaus Vorkurs", 1922, Şema-Almanca ve Türkçe (Artun ve Aliçavuşuğlu, 2009:399).

Görsel 2. "Kağıt ile Plastik Malzeme Etütü", 1927, Josef Albers (Bauhaus-Arckiv Museum für Gestaltung). <https://www.design-is-fine.org/post/50713885596/preliminary-course-with-josef-albers-plastic/>, Erişim tarihi: 22.06.2019.

Görsel 3. "Dokuz Kare Kompozisyonu", Bir Bauhaus Çalışması (Ching, 2011:188).

Görsel 4. "Weimar Bauhaus Sergisi", 1923, Örnek Afişler (MOMA).

https://www.moma.org/collection/works?locale=en&utf8=%E2%9C%93&q=bauhaus&classifications=any&date_begin=Pre-1850&date_end=2019&with_images=1, Erişim tarihi: 22.06.2019.

Görsel 5. Temel Tasarımda Bauhaus Etkisinin Tasarlama Sürecine Yönlendirmesi Üzerine Bir Şema, (Kişisel Uygulama).

Tablo 1. Atölye Çalışması, Süreç, (Kişisel Uygulama).

Tablo 2. "Afişler" (MOMA).

https://www.moma.org/collection/works?locale=en&utf8=%E2%9C%93&q=bauhaus&classifications=any&date_begin=Pre-1850&date_end=2019&with_images=1, Erişim tarihi: 22.06.2019.

Tablo 3. "Bauhaus Logo", 1922, Oskar Schlemmer (Bauhaus Form and Reform Exhibitions, Germany). <https://www.museumspass.com/en/exhibition/bauhaus-form-and-reform/>, Erişim tarihi: 22.06.2019.

Tablo 3. "Diyagram/Mekan Tasarımı", 1927, Oskar Schlemmer (Bauhaus 1-3, 1927,4). <https://rndrd.com/n/1898/>, Erişim tarihi: 22.06.2019.